

# De politieke economie van de besluitvorming over ontslagbescherming



Cock Hazen

*De auteur is institutioneel  
econom en verbonden aan de WRR.  
hazen@wrr.nl*

In veel verzorgingsstaten bestaat momenteel het idee dat door de globalisering bestaande regelingen van ontslagbescherming een anomalie zijn geworden. De wereld-economie is immers veel flexibeler geworden. Ook werknemers moeten zich daaraan aanpassen. De functie

van stootkussen voor de opvang van economische schokken kan niet alleen door bedrijven vervuld worden; daar zijn ze te veel *footloose* voor geworden.

Hervorming van ontslagbescherming staat dus op de economisch-politieke agenda's. We hebben kunnen zien welk verloop dat in Frankrijk heeft gehad. De regering daar kwam met een ingrijpend hervormingsvoorstel dat met name de baan zekerheid van jongere en aanstaande werkenden eenzijdig inperkte. Die zijn vervolgens de straat op gegaan, met stakingen en rellen als gevolg. Vervolgens hebben Chirac en De Villepin geretireerd. Resultaat: nul.

Nu is Frankrijk het prototype van een centralistisch-etatistisch bestuursmodel. Nederland is het prototype van de overleg-economie. Bij ons is het onderwerp 'ontslagbescherming' dan ook bij de SER ondergebracht. Daar zijn werkgevers, werknemers en kroonleden inmiddels al geruime tijd met het onderwerp bezig. Zo op het oog is de prognose van het te verwachten resultaat eveneens: nul. In het Middellange Termijn Advies van de SER – waarvan de publicatie al is verschoven van april, naar mei, naar juni aanstaande – komen geen concrete voorstellen met budgettaire consequenties; dat is doorgeschoven naar het najaar en dat najaar kan ook wel volgend voorjaar worden.

Hoe komt dat? Een politiek-economische verklaring ligt voor de hand, want in een overlegeconomie moeten er 'pakketten' gemaakt worden waar voor iedereen wat inzit. Bovendien speelt de ontwikkeling van de reële economie ook een rol.

De politiek-economische verklaring kunnen we in beeld brengen door de partijen langs te lopen: regering, werknemers en werkgevers.

Het Kabinet-Balkenende is in zijn nadagen. Het is hoe dan ook het minst populaire kabinet dat Nederland ooit gehad heeft. Er komen geen nieuwe, substantiële beleidsvoorstellen meer. De facto is het kabinet uitgeregeerd. Voor de bonden is er met andere woorden geen enkele aanleiding om in zo'n kabinet te gaan 'investeren': de huidige politieke combinatie komt na 2007 niet terug. Bovendien heeft men verzuimd om met een pakket te komen waar ook voor de werknemers wat inzit. Een kabinet

met iets betere voelhoorns voor het functioneren van het 'mid-den-veld' had beter de noodzaak daarvan begrepen.

Bij de werknemers hebben de twee grootste vakbonden, FNV en CNV, beide een nieuwe voorzitter. Die hebben nog geen jarenlang krediet opgebouwd bij hun achterban. Ze zijn dus (nog) niet in een positie om iets weg te kunnen geven zonder dat duidelijk is wat daar voor terugkomt en toch hun achterban te kunnen overtuigen en ermee weggelaten.

De werkgevers hebben al lang hun eisen gesteld over versoepeling van het ontslagrecht en leunen nu al geruime tijd achterover. Ze hebben geen creatieve pogingen gedaan om een pakket te maken dat ook de bonden voordelen biedt. Hun idee is blijkbaar nog dat de arbeidsmarkt een *buyers market* is waar werknemers met de rug tegen de muur staan. Het is juist op die markt waar werknemers betere kansen moeten zien te krijgen; hun voordeel komt niet uit het overleg.

Hier komt de reëel-economische ontwikkeling om de hoek kijken. De werkgevers lijken nog niet door te hebben dat de economie en de arbeidsmarkt (de laatste zoals altijd met ongeveer een jaar vertraagd) in hoog tempo aantrekken. De eerste kraptjes op deelmarkten zijn inmiddels al gesignaleerd. De arbeidsmarkt wordt weer een *sellers market*. En dat is niet alleen een kwestie van conjuncturomslag. Dat wordt structureel als de komende jaren de demografische ontwikkelingen gaan leiden tot stagnatie van het arbeidsaanbod.

Terug naar het ontslagrecht: kun je tegen die achtergrond iets 'krijgen' zonder iets te 'geven'? De eenvoudige logica van de politieke economie zegt: nee. De vraag is of dit erg is. De ontslagbescherming in Nederland is tamelijk evenwichtig geregeld. Volgens de *Employment Protection Legislation* (EPL)-indicator van de OECD is bij ons de arbeidsbescherming zeker niet stringenter dan in een aantal andere Europese landen. Bovendien gaat een lage EPL-waarde gepaard met arbeidsverhoudingen die gekenmerkt worden door weinig vertrouwen tussen werkgevers en werknemers. Daar zitten we ook niet echt op te wachten, want dat drukt de productiviteit en economische groei.

Of het nu op z'n Frans of op z'n Nederlands gaat; er zal *gewheeld* en *gedaald* moeten worden om op een hoger sociaal-economisch optimum te komen dat past bij deze tijd. Als het beleid iets zinnigs wil doen op het terrein van arbeidsmarktflexibilisering, liggen er wellicht betere mogelijkheden bij de Wet Flexibiliteit en Zekerheid die de tijdelijke arbeidscontracten regelt. Waarom zou daar het palet aan mogelijke arbeidscontracten niet uitgebreid kunnen worden: één, twee, drie, vijf jaar, of anders? Daarbij zou er ook voor gezorgd moeten worden dat die tijdelijke arbeidscontractanten niet minder, maar juist méér beloond krijgen, omdat ze bereid zijn een stuk onzekerheid te dragen. Waarom geen naar contractlengte gedifferentieerde opslag van ten minste enkele procenten boven het reguliere functieloon als onzekerheidspremie? Kunnen we daar de creativiteit van het poldermodel niet eens op inzetten? Of is daar eerst een nieuw kabinet voor nodig? ■